

CONSILIUL SUPERIOR AL MAGISTRATURII

„Consiliul Superior al Magistraturii este garantul independenței justiției
(art. 133 alin.1 din Constituție, republicată)”

Adresa nr. 21692/2023 din data de 20.12.2023

Domnului Mario-Ovidiu OPREA,
Secretarul general al Senatului României

Biroul permanent al Senatului

Bp. 638, 27.XII 2023

Biroul permanent al Senatului

630, 27.12.2023

Stimate domnule secretar general,

Ca urmare a adresei dumneavoastră nr. 5632/13.11.2023, prin care ați transmis Consiliului Superior al Magistraturii *Propunerea legislativă pentru modificarea art. 30 din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat și art. 451 din Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă (b638/07.11.2023)*, în vederea avizării, vă comunicăm că această solicitare a fost analizată în ședința din data de 11.12.2023 a Comisiei nr. 1 - judecători „Legislație și cooperare interinstituțională”.

Referitor la avizul solicitat, Comisia a reținut că propunerea legislativă înaintată nu privește activitatea autorității judecătorești, în sensul atribuit acestei sintagme în jurisprudența Curții Constituționale (Decizia nr. 901 din 17 iunie 2009 și Decizia nr. 3 din 15 ianuarie 2014), astfel că nu se încadrează în categoria actelor normative care sunt supuse avizării Consiliului Superior al Magistraturii conform art. 39 alin. (3) din Legea nr. 305/2022 privind Consiliul Superior al Magistraturii.

În ceea ce privește exprimarea unui punct de vedere, propunerea legislativă a fost analizată la nivelul Consiliului, fiind formulate unele observații.

Astfel, raportat la modificarea art. 30 alin. (1) din Legea nr. 51/1995 în sensul instituirii unei prezumții legale conform căreia *în fața instanței, onorariul contractat între avocat și client este unul corect în raport cu valoarea sau complexitatea cauzei ori cu activitatea desfășurată de avocat în aceasta*, s-a apreciat că propunerea formulată nu este în măsură să conducă la rezolvarea problematicei care stă la baza demersului legislativ, respectiv aceea a reducerii din oficiu de către instanță a cheltuielilor de judecată constând în onorariul avocatului.

În acest sens s-a reținut că, în conformitate cu dispozițiile Legii nr. 51/1995, *onorariul reprezintă suma datorată de client pentru serviciile avocațiale prestate*.

Tel: (+40)21-311.69.32
Fax: (+40)21-311.69.37

Website: www.csm1909.ro
Email: legislatie@csm1909.ro

Calea Plevnei nr. 141B, sector 6,
cod poștal 060011

Ca atare, sub aspect terminologic, prin folosirea noțiunii de „onorariu” în conținutul alin. (1) al art. 30 din Legea nr. 51/1995, în forma propusă de inițiatori, se poate interpreta că prezumția legală ce se dorește a se institui vizează mai degrabă problematica dovedirii onorariului în raportul dintre avocat și client în cadrul proceselor referitoare la contractul de asistență juridică, iar nu aceea a cheltuielilor de judecată în care sunt incluse și onorariile avocaților.

Conform propunerii, ceea ce se prezumă „în fața instanței” a fi „corect” este „onorariul”, în înțelesul acestei noțiuni *de sumă datorată de client pentru serviciile avocațiale prestate*, iar nu cheltuielile de judecată efectuate de partea care a câștigat procesul în care este inclus și onorariul avocatului care a reprezentat/asistat partea.

Or, sub acest aspect, nu se justifică conexiunea dintre propunerea de modificare a dispozițiilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 51/1995 și dispozițiile art. 451 alin. (2) din Codul de procedură civilă care reglementează reducerea cheltuielilor de judecate constând în onorariile avocaților, respectiv a sumei pe care partea care a pierdut procesul trebuie să o plătească cu acest titlu părții care a câștigat, iar nu a onorariului concret pe care partea care a câștigat trebuie să îl plătească avocatului în temeiul contractului de asistență juridică.

Așadar, ceea ce se reduce în temeiul dispozițiilor art. 451 alin. (2) din Codul de procedură civilă este partea din cheltuieli constând în onorariul de avocat, care trebuie să fie suportată de partea care a pierdut procesul, iar nu onorariul stabilit prin contractul de asistență încheiat între partea care a câștigat procesul și avocat, care rămâne datorat de client în același quantum. Instanța nu are prerogativa de a modifica din oficiu convenția dintre avocat și clientul său din perspectiva cuantumului onorariului, ci aceea de a aprecia asupra caracterului rezonabil al cheltuielilor de judecată reprezentate de acest onorariu, cheltuieli care se suportă de partea care a pierdut procesul.

De asemenea, folosirea termenului „corect” ar putea ridica probleme din perspectiva preciziei și clarității dispozițiilor și a dezideratului înțelegerii cu ușurință a textului de către destinatarii acestuia. Astfel, ținând cont de înțelesul curent al cuvântului „corect” (conform Dicționarului explicativ al limbii române, semnificația acestuia este *„care respectă regulile, normele dintr-un domeniu dat; așa cum trebuie”*), prezumția legală instituită prin dispozițiile propuse este în sensul că *onorariul este stabilit în conformitate cu dispozițiile legale în raport cu valoarea sau complexitatea cauzei ori cu activitatea desfășurată de avocat în aceasta*.

Or, pentru dovedirea caracterului legal al onorariului nu este necesară instituirea unei prezumții legale, având în vedere că potrivit dispozițiilor art. 128 alin. (1) din Statutul profesiei de avocat, adoptat prin Hotărârea nr. 64 din 3 decembrie 2011 a Uniunii Naționale a Barourilor din România, cu modificările și completările ulterioare, *„Onorariile se stabilesc liber între avocat și client, în limitele legii și ale prezentului statut.”*

Mai mult, ținând cont de construcția sintagmei în care este folosit termenul „corect” (*„corect în raport cu valoarea sau complexitatea cauzei ori cu activitatea desfășurată de avocat în aceasta”*), este evident că intenția a fost aceea de a stabili o prezumție referitoare la proporționalitatea onorariului prin raportare la valoarea sau complexitatea cauzei ori cu activitatea desfășurată de avocat, or termenul „corect” nu este sinonim cu „proporțional”.

De altfel, nici instituirea unei prezumții în sensul că onorariul avocațial este unul proporțional în raport cu valoarea sau complexitatea cauzei ori cu activitatea desfășurată de avocat în aceasta nu ar avea eficiență din perspectiva aplicării dispozițiilor art. 451 alin. (2) din Codul de procedură civilă, întrucât, așa cum s-a arătat, reducerea din oficiu de către instanță nu vizează onorariul din contractul de asistență juridică, ci partea din cheltuielile de judecată reprezentate de onorariul avocatului. În temeiul acestor dispoziții poate fi cenzurat și un onorariu „corect” (proporțional) în raportul dintre partea care a câștigat procesul și avocatul său, însă „vădit disproportional” ca cheltuială de judecată pe care trebuie să o suporte partea care a pierdut procesul. Aceasta întrucât criteriile de stabilire a onorariului între avocat și client, astfel cum sunt prevăzute de art. 127 alin. (3) din Statutul profesiei de avocat, nu coincid în totalitate cu cele avute în vedere la stabilirea cuantumului cheltuielilor de judecată prevăzute de art. 451 alin. (2) din Codul de procedură civilă (spre exemplu, pentru analiza proporționalității cheltuielilor de judecată constând în onorariul avocatului nu prezintă relevanță *„situația financiară a clientului”* care, însă, poate fi avută în vedere la stabilirea onorariului dintre avocat și client).

Prin urmare, ținând cont de faptul că propunerea de modificare a art. 30 alin. (1) din Legea nr. 51/1995 nu este în concordanță cu scopul declarat în cuprinsul expunerii de motive, s-a apreciat că nu se impune modificarea acestor dispoziții.

Totodată, scopul vizat de inițiatori nu ar putea fi atins nici prin reformularea textului de lege propus, întrucât realizarea acestuia nu presupune modificarea Legii nr. 51/1995 care reglementează raporturile dintre avocat și client, ci a Codului de

procedură civilă care reglementează modalitatea de stabilire a cheltuielilor de judecată în raportul dintre părțile din proces.

În ceea ce privește modificarea dispozițiilor art. 451 alin. (2) din Codul de procedură civilă, s-a reținut că reglementarea actuală prevede criterii clare prin raportare la care instanța de judecată poate reduce, motivat, partea din cheltuielile de judecată reprezentând onorariul avocaților, iar prerogativa acordată instanței de a reduce *și din oficiu* aceste cheltuieli reprezintă o garanție a respectării dreptului la un proces echitabil și a dreptului de proprietate, iar nu un impediment pentru realizarea acestora.

În legătură cu prerogativa instanței de a reduce din oficiu partea din cheltuielile de judecată reprezentate de onorariul de avocat, în jurisprudența Curții Constituționale (Decizia nr. 702 din 28 iunie 2012, publicată Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 607 din 23 august 2012, Decizia nr. 1.018 din 14 iulie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 687 din 28 septembrie 2011, Decizia nr. 401 din 14 iulie 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 848 din 20 septembrie 2005, Decizia nr. 492 din 8 iunie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 583 din 5 iulie 2006, sau Decizia nr. 728 din 7 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 401 din 12 iunie 2009), s-a reținut că ***prerogativa instanței de a cenzura, cu prilejul stabilirii cheltuielilor de judecată, cuantumului onorariului avocațial convenit, prin prisma proporționalității sale cu amplitudinea și complexitatea activității depuse, este cu atât mai necesară cu cât respectivul onorariu, convertit în cheltuieli de judecată, urmează a fi suportat de partea potrivnică, dacă a căzut în pretenții, ceea ce presupune în mod necesar ca acesta să îi fie opozabil. Or, opozabilitatea cuantumului față de partea potrivnică, care este terț în raport cu convenția de prestare a serviciilor avocațiale, este consecința însușirii sale de instanță prin hotărârea judecătorească prin al cărei efect creanța dobândește caracter cert, lichid și exigibil.***

Totodată, în ceea ce privește criteriile în raport de care instanța poate reduce partea din cheltuielile de judecată reprezentând onorariul avocatului, pronunțându-se asupra constituționalității dispozițiilor art. 451 alin. (2) din Codul de procedură civilă, prin Decizia nr. 165 din 27 martie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 537 din 28 iunie 2018, Curtea Constituțională a reținut că ***obligativitatea plății cheltuielilor de judecată are la bază ideea de culpă procesuală, însă, dat fiind că partea care pierde procesul este obligată să suporte și onorariul***

avocatului părții adverse, pentru opozabilitate, cuantumul acestuia trebuie să fie însoțit de către instanța de judecată. Din acest punct de vedere, prevederile textului de lege criticat îndeplinesc exigențele de claritate, precizie și previzibilitate, instituind criterii clare prin raportare la care instanța de judecată poate reduce, motivat, partea din cheltuielile de judecată reprezentând onorariul avocaților, apreciind asupra proporționalității acestora în raport cu obiectul cauzei, valoarea sau complexitatea acesteia, ori cu activitatea desfășurată de avocat. Mai mult, așa cum prevede expres textul de lege criticat, măsura luată de instanță nu va avea niciun efect asupra raporturilor dintre avocat și clientul său.

În sensul celor arătate este și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, care a statuat că un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor de judecată decât în măsura în care sunt stabilite realitatea, necesitatea și caracterul rezonabil al nivelului lor (cauza Costin c. României, Hotărârea din 26 mai 2005, cauza Străin și alții c. României, Hotărârea din 21 iulie 2005, cauza Toma c. României, Hotărârea din 16 noiembrie 2021).

Argumentul invocat de inițiatori în sensul că judecătorul este o persoană străină de profesia de avocat, astfel că nu trebuie să aibă posibilitatea reducerii din oficiu a cheltuielilor de judecată reprezentând onorariul avocaților, nu poate fi primit în condițiile în care tot judecătorul este cel care soluționează cererile de reducere a cheltuielilor formulate de părți.

Deși modificarea dispozițiilor legale actuale, în sensul înlăturării posibilității instanței de a reduce din oficiu partea din cheltuielile de judecată constând în onorariul avocatului, este o opțiune a legiuitorului, s-a apreciat că o astfel de propunere trebuie să asigure respectarea drepturilor procesuale ale părților, prin instituirea unor garanții, care, în lipsa cenzurii din oficiu a instanței, să acorde părții care a pierdut procesul posibilitatea de a cunoaște cheltuielile constând în onorariul de avocat și de a le contesta.

Sub acest aspect, trebuie să se aibă în vedere că în configurarea legală actuală dovada existenței și întinderii cheltuielilor de judecată se poate face cel mai târziu la data închiderii dezbaterilor asupra fondului cauzei (art. 452 din Codul de procedură civilă), neexistând o obligație a părților de a preciza înainte de acest moment cuantumul exact al cheltuielilor de judecată. În ceea ce privește natura juridică a cererii de acordare a cheltuielilor de judecată, atunci când acestea sunt solicitate în cadrul procesului principal, aceasta are caracterul unei cereri accesorii, astfel cum s-a

reținut prin Decizia nr. 34 din 16 noiembrie 2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept.

Cu toate acestea, rațiunea pentru care dovada întinderii cheltuielilor poate fi făcută până la închiderea dezbaterilor are la bază împrejurări de ordin practic decurgând din aceea că nicio parte nu poate determina anticipat și cu exactitate la momentul investirii instanței costurile susținerii unui proces, care sunt influențate de o serie de factori externi și imprevizibili, cel puțin într-o anumită măsură.

Astfel, este posibil ca partea care a solicitat judecata în lipsă și nu este prezentă la termenul la care au loc dezbaterile să nu cunoască cuantumul cheltuielilor de judecată solicitate de partea adversă și implicit să nu le poată contesta. În prezent, acest inconveninet era înlăturat prin reglementarea care acordă instanței prerogativa de a censura din oficiu partea din cheltuielile de judecată constând în onorariului avocațial, având în vedere că respectivul onorariu, convertit în cheltuieli de judecată, urmează a fi suportat de partea potrivnică, care a pierdut procesul.

Or, în vederea respectării dreptului la apărare al părții care trebuie să suporte cheltuielile de judecată, înlăturarea acestei prerogative a instanței ar face necesară amânarea cauzei pentru a da posibilitatea acesteia să cunoască cuantumul cheltuielilor de judecată cu privire la care au fost depuse dovezile la termenul la care au loc dezbaterile asupra fondului cauzei. Din această perspectivă, nu i se poate imputa părții lipsa de la termenul la care au loc dezbaterile, întrucât dreptul de a solicita judecarea cauzei în lipsă este prevăzut de dispozițiile procesual civile, iar partea poate alege să beneficieze de acest drept, cunoscând pretențiile care fac obiectul judecății.

Așadar, propunerea legislativă în sensul înlăturării prerogativei instanței de a reduce din oficiu cheltuielile de judecată constând în onorariul avocatului trebuie să prevadă și garanțiile necesare pentru respectarea drepturilor părților, având în vedere natura juridică a cererii de acordare a cheltuielilor de judecată și ținând cont de faptul că dispozițiile art. 452 din Codul de procedură civilă permit ca *dovada existenței și întinderii cheltuielilor de judecată să se facă cel mai târziu la data închiderii dezbaterilor asupra fondului cauzei.*

Referitor la criteriile în raport de care se poate reduce partea din cheltuielile de judecată reprezentând onorariul avocaților, s-a constatat că, deși inițiatorii au susținut că cele prevăzute de dispozițiile legale actuale sunt echivoce, generale și pot da naștere arbitrariului (*valoarea sau complexitatea cauzei ori activitatea desfășurată*

de avocat, ținând seama și de circumstanțele cauzei), în propunerea formulată au fost păstrate aceste criterii, menționându-se în plus că „Motivarea măsurii se va raporta la criteriile prevăzute de legislația profesiei de avocat pentru stabilirea onorariului.”

Sub acest aspect, s-a apreciat că, în lipsa indicării în concret a normelor care prevăd criteriile la care se face trimitere, trimiterea generică la *criteriile prevăzute de legislația profesiei de avocat pentru stabilirea onorariului* nu respectă cerințele de precizie și claritate necesare pentru edictarea normei juridice.

În plus, nu toate criteriile prevăzute de dispozițiile art. 127 alin. (3) din Statutul profesiei de avocat prezintă relevanță pentru stabilirea proporționalității cuantumului cheltuielilor de judecată reprezentate de onorariul de avocat, astfel că nu pot fi preluate în integralitate în cuprinsul art. 451 alin. (2), printr-o normă de trimitere generică la acestea (spre exemplu, nu prezintă relevanță *împrejurarea că acceptarea mandatului acordat de client îl împiedică pe avocat să accepte un alt mandat din partea unei alte persoane, dacă această împrejurare poate fi constatată de client fără investigații suplimentare sau situația financiară a clientului*).

În final, în ceea ce privește dispoziția din propunerea legislativă conform căreia *„Reducerea onorariului poate fi atacată cu apel sau cu recurs, după caz, în termen de 5 zile de la comunicarea hotărârii. Când hotărârea aparține unei secții a Înaltei Curți de Casație și Justiție, recursul se judecă de Completul de 5 judecători.”*, s-a apreciat că oportunitatea unei astfel de reglementări trebuie să țină cont de caracterul accesoriu al cererilor de acordare a cheltuielilor de judecată, soluția cu privire la acestea fiind indisolubil legată de soluția pronunțată cu privire la cererea ce face obiectul procesului, precum și de faptul că stabilirea unui termen special pentru exercitarea căii de atac împotriva măsurii reducerii poate dezavantaja partea interesată să atace această măsură, termenul fiind mai mic decât termenul de drept comun.

Cu deosebită considerație,

Secretarul general al Consiliului Superior al Magistraturii,
Judecător Andreea Simona UZLEA

